

Mihailo Kandić

RUSKI SLIKARI, VAJARI I ARHITEKTE

U KRAGUJEVCU 1920–1941, Slike, fotografije

Moderna galerija, maj 2007.

va autorska izložba, kustosa kragujevačkog Narodnog muzeja Tatjane Milosavljević, tekstualno se bavi aktivnostima ruskih umetnika različitih struka – slikarima, vajarima, drvodeljcima, arhitektima, fotografima, ali je

postavka sastavljena od fotografija i slika – koji su posle Oktobarske revolucije 1918. došli u Srbiju i u Kragujevcu se trajno ili na kratko naselili, ili im je delo ostalo u Kragujevcu. Izložba je nastala kao segment projekta Narodnog muzeja u Beogradu – Ruski umetnici u Srbiji, pod rukovodstvom dr Irine Subotić, i jedan je od retkih rezultata dugogodišnjeg rada kragujevačkih kustosa, sa kojim je javnost upoznata, o nedavnoj prošlosti Kragujevca, grada koji u istoriji moderne Srbije, od kako je bio prva njena prestonica 1818–1841, zauzima izdvojeno mesto i meta je brojnih istraživača. Ovog puta reč je o dolasku i boravnu Rusa slikara, vajara i arhitekata u Srbiju između 1920.

i 1941. godine. Rusa je, inače, u samom Kragujevcu svojevre-
meno bilo oko šest stotina, imali su svoje razvijene etničke insti-
tucije, od biblioteke, škole, crkvene opštine do Kola ruskih ses-
tara i Ruskog diletantskog pozorišta.

Među njima najviše su se eksponirali arhitekti, jer je sredimo
dvadesetih stigla repatrijacija iz pobeđene Nemačke, za nadok-
nadu srpskim stradanjima u Prvom svetskom ratu, tako da je u
Kragujevcu postojao osnovni uslov, finansijski, da se preduzmu
vrlo obimni arhitektonski i urbanistički zahvati koji će u znatnoj
meri promeniti izgled i konfiguraciju grada (sagrađeno je i celo
jedno naselje, Stara kolonija, sa drvenim barakama, ali u toj
gradnji nisu učestvovali Rusi). Bilo je, dakle, posla za arhitekte,
koji su bili deficitarni u Srbiji između dva rata, tako da su
pridošli Rusi mogli da ispolje svoje sposobnosti. Zahvaljujući
nekolicini ruskih arhitekata, Kragujevac, već uveliko bivša pre-
stonica, svoju palanačko–građansku arhitekturu relativno brzo je
zamenio modernom arhitekturom internacionalnog stila. Među
prvorazrednim primercima su zgrada Nove pijace, projektanta
Đorđa Kovaljevskog, u centru grada, kod Miloševog dvora, iz
1928, zatim obližnji Skver kod Betonskog mosta sa betonskom
regulacijom korita Lepenice, zvonik Nove Crkve Monide Mak-
tejeva, ili Vatrogasni dom, po planu i nadzoru trojice arhitekata,
među kojima je i Kovaljevski.

Ruskih slikara i vajara u Kragujevcu je brojem više nego
arhitekata. Njih desetak uglavnom su bili nastavnici crtanja u

čuvenoj kragujevačkoj Gimnaziji, ili u Učiteljskoj školi. Popu-
larnošću se izdvajao Mitrofan Petrovič Kosenko. U starim
kragujevačkim porodicama čuvaju se slike – pejzaži grada i
okoline, rađeni realistički i koloristički malo stegnuto, dok je
Tolstojeva bista godinama bila model po kome su đaci Gim-
nazije učili crtanje. Od Kosenka je ostala i jedna grafika,
drvorez "Tri starca", isto tako fotografija biste profesora Vojisla-
va Maksimovića. Bavio se i crkvenim živopisom – sa Kragu-
jevčaninom Božidarem Saramandićem oslikao je zidove
obližnje seoske crkve u Grivcu (1939).

Izložba je uglavnom sastavljena od radova ovog raznovrsnog
umetnika. No, Andrej Vasiljevič Bicenka, koji je živio u
Beogradu, u Kragujevcu je ostavio najveću slikanu skupinu
jednog ruskog slikara u ovom gradu. Godine 1926. oslikao
je ikonostas Nove crkve. Pošto je poznavao Uroša Predića, i
njegovo slikarstvo, Bicenkovo ikonostas u mnogome podseća
na religiozno slikarstvo velikog srpskog realiste. Živeo je 99
godina i u svom dugom slikarskom veku naslikao je, ali u
Americi, početkom sedamdesetih godina 20. veka, (izložen)
portet kasnijeg kragujevačkog vladike Save Vukovića.

Na kragujevačkoj izložbi od petnaestak slika i fotografija,
nalaze se i dve slike dosta zagonetnih ruskih autora, za koje
Tatjana Milosavljevič nije utvrdila da li su i živeli u Kragujevcu.
To su "Čamac na vodi" iz 1923. Borisa Nikolajeviča Opoko-
va, i iz iste godine "Barka" potpisana sa Kruscheff.